

Luisa Miller global

Crònica d'Oriol Pérez Treviño de la representació de l'obra verdiana al Gran Teatre del Liceu

Luisa Miller | Antoni Bofill (Gran Teatre del Liceu)

Giuseppe Verdi (1813-1901): *Luisa Miller*. **Dmitry Belosselskiy** (Comte Walter); **Piotr Beczala** (Rodolfo); **J'Nai Bridges** (Federica); **Marco Mimica** (Wurm); **Michel Chioldi** (Miller); **Sondra Radvanovsky** (Luisa); **Gemma Coma-Alabert** (Laura); **Albert Casals** (un vilatà). **Cor i Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu**. Direcció musical: **Domingo Hindoyan**. Producció Opernhaus Zürich. Escenografia: Paolo Fantin. Direcció d'escena: Damiano Michieletto. Reposició. Gran Teatre del Liceu, 14 de juliol.

En una temporada liceística irregular i amb força alts i baixos (el sotasignat recordarà d'aquesta temporada els títols de *Katia Kabanova*, *Rodelinda* i, de manera especial, l'estrena absoluta de *L'enigma di Lea* de **Benet Casablanca** amb text de **Rafael Argullol**), el cert és que aquesta ha finalitzat amb una sorpresa de proporcions còsmiques. Pot anar-se'n d'allò més feliç la fins ara directora artística del Liceu perquè els que sabem que a la vida els bons moments són menys inoblidables que els dolents -i qui no ho visqui així, ja s'ho farà-, recordarem Christina Scheppelmann pel 'regal' d'haver apostat per aquesta *Luisa Miller* que, sense cap de mena de dubte, va camí de convertir-se en una representació de referència en la història de les darreres dècades del teatre de la Rambla.

Parlem de sorpresa, perquè, certament, aquest melodrama tràgic basat en la *Kabale und Liebe* (1784) de Friedrich Schiller (1759-1805) no és dels títols verdians més representats. Sense anar més lluny, al mateix teatre liceístic, només s'havia representat, anteriorment, en trenta-vuit ocasions. I la darrera feia tan sols onze anys. Va ser amb una producció de **Gilbert Defló** i la

participació, entre d'altres, del mític **Samuel Ramey**, com a *Wurm*, amb un estat vocal que ja denotava l'inexorable pas del temps.

No és, en absolut, declivi el que pot veure's al coliseu líric de la Rambla perquè, certament, s'ha sabut confeccionar un cast molt important i, a la vegada, s'han fet apostes que, en massa ocasions, al nostre país arriben una mica tard. Començarem parlant, en primer lloc, per l'aposta del director veneçolà-suís **Domingo Hindoyan**, un altre nom sorgit del conegut sistema del país sudamericà i que és fàcil de veure dirigint importants teatres operístics europeus com l'*Staatsoper Unter den Linden*, l'*Staatsoper de Viena*... Fent una mica de safareig, que també existeix en el món de l'òpera (i molt!), el marit de la soprano **Sonya Yoncheva** va demostrar al davant de l'**Orquestra del Liceu** un nervi i conceptes propis d'un director que sap, en tot moment, on vol anar.

Hindoyan, així, no va acompanyar. Va saber imprimir des de la fossa orquestral aquell reforç expressiu i semàntic que demana un melodrama romàntic com *Luisa Miller* i, per tant, carregat de força dramàtica i, fins i tot, tràgica amb la mort final de tres personatges (*Luisa*, *Rodolfo* i el malvat *Wurm*). En el món operístic de casa nostra, encara no s'han començat a introduir els criteris de la praxi musical històricament informada que ja imperen amb normalitat en altres teatres. Així, per exemple, tot i el meravellós equilibri i diàleg assolit en les seccions, no és menys cert que la secció de metalls i percussió va portar a una pesantor i concepció sonores que, en absolut, no es corresponen a una obra de 1849. Tot i aquest detall de discurs musical, hem d'aplaudir el concurs de **Domingo Hindoyan**.

Si bé en aquestes representacions s'havia anunciat el mític baríton italià **Leo Nucci**, que precisament havia participat en la producció del 2010 de l'Opernhaus Zürich que ara es pot veure al Liceu, la seva cancel·lació no ha tret interès. Penso, sincerament, que haver vist **Nucci** en una de les seves darreres ocasions hagués provocat un record com el que ens va quedar de l'actuació de **Ramey** el 2008. O sia, el record que els seus millors temps vocals ja havien passat. Els millors temps vocals, en aquesta *Luisa Miller*, però, els podem gaudir de ple amb els dos protagonistes: **Sondra Radvanovsky** i **Piotr Beczala**.

Radvanovsky tornava a Barcelona després de l'èxit de la temporada passada amb *Andrea Chénier*, al costat del gran tenor alemany **Jonas Kaufmann**, i *Poliuto*. Ara ho fa al costat de l'extraordinari tenor polonès **Piotr Beczala**. No serà aquí el lloc per qüestionar una actuació extraordinària com l'oferta per la soprano americano-canadenca. No és menys cert, però, que possiblement les seves característiques vocals de color i timbre no són les que més s'ajustin per a un personatge que, tanmateix, deambula amb unes necessitats de soprano amb coloratura (acte I) i una de *lirico-spinto* (actes II i III). Malgrat l'excel·lència assolida, és evident que on de veritat va triomfar **Sondra Radvanovsky** va ser en els dos darrers actes i, en especial, al darrer on va brodar, al costat de **Beczala**, una veritable joia melodramàtica.

Com a *Rodolfo*, vam comptar, possiblement, amb un dels tenors ja no només posseïdor d'una de les veus més belles del moment sinó també amb un gust i sentit musicals de primer ordre. Intentin de comprar, si no ho han fet, localitats per poder escoltar **Beczala** perquè, penso, tenim l'oportunitat d'escoltar una veu que, si ja no ho ha fet, és en ple procés d'esclatar en una dimensió que, en un món globalitzat i mercantilitzat fins a la medul·la, soc incapaç de desxifrar fins on pot arribar. Que en el proper Festival de Salzburg, per exemple, hagi estat escollit per aquest mateix paper, al costat de **Plácido Domingo** com a *Miller*, o la prestigiosa designació fa unes setmanes com a *Kammersänger* a l'Òpera de Viena són senyals inequívocs que som al davant d'un dels principals tenors a nivell mundial. I al Liceu, el podem escoltar en una prestació extraordinària. L'ària del segon acte "Quando le sere al placido chiaror d'un ciel stellato" va ser allò que es diu, popularment, *boccato di cardinale* per a la nostra ànima.

Luisa Miller, malgrat no haver-se considerat dins el capítol de grans òperes verdianes, és d'un interès innegable i extraordinari. I ja no només pel tractament que en fa **Verdi** en l'adaptació d'una obra canònica de l'*Sturm und Drang* sinó perquè és capaç d'anar més enllà de la simple història.

Verdi, així, decideix interessar-se ja no només en el 'què' sinó també en el 'com'. I això és el que li permet assolir, tal com em comentava l'amic Jaume Radigales, una introspecció psicològica que trobarem en títols posteriors. Aquest melodrama que tanca una etapa verdiana, tanmateix mostra també construccions i idees musicals que localitzarem de nou a *La Traviata* o a *Il Trovatore*.

Scheppelmann, en la seva aportació al programa de mà, no dubta a veure en aquesta *Luisa Miller* una anticipació del futur *Don Carlos* (també amb text de Friedrich Schiller) que requereix d'una confecció hàbil per a la resta de *cast*. Amb algunes prestacions millors que d'altres, el cert és que en aquesta *Luisa Miller* s'assoleix una unitat i equilibri admirables que, junt a una correcta producció, han permès assolir uns nivells de qualitat i prestació artístiques que feia molt de temps que no vèiem al Liceu.

Esmentàvem, a propòsit de la carrera de **Beczala**, el món globalitzat en el que vivim. Sense cap afany de supremacisme ni de nostàlgia manriquiana que «*cualquier tiempo pasado fue mejor*», no vaig poder estar d'autopreguntar-me al final com és que, ara per ara, l'accent de les coses sembla caure més de la banda de les qüestions tècniques que no en les de l'ànima. Sense negar que vaig escoltar amb emoció sincera una representació esplèndida, no és menys veritat que passades unes hores l'impacte estètic s'havia esvaït i aigualit força. Explicar el perquè no és, en absolut, gens fàcil, i soc conscient que això ho estic escrivint com embrió per al desenvolupament d'algun text més llarg. Però reflexionem-hi.

Només des del terreny de l'objectivitat cal pensar que fa uns anys hagués estat impensable realitzar una representació d'un títol de **Verdi** sense el concurs de cap veu italiana. Si bé és veritat que en el segon *cast* d'aquesta *Luisa Miller* hi podrem trobar fins a quatre veus (**Carlo Colombara, Sonia Prina, Marco Spotti i Eleonora Buratto**); en aquest primer, en canvi, no n'hi havia cap. És això simptomàtic d'alguna cosa? No. Només reflecteix una realitat que hagués estat impensable fa, posem per cas, vint-i-cinc anys enrere. Ara això passa i ningú no s'esquinça les vestidures. Prova fefaent que l'apassionant món de l'òpera ja no és només un patrimoni d'Occident sinó absolutament global. Això, evidentment, també té les seves conseqüències en l'eixamplament dels criteris de programació, interpretació i, fins i tot, recepció. Pujava Rambla amunt i vaig pensar que la temporada, personalment, l'havia iniciat amb uns *I Puritani* l'endemà de la mort de **Montserrat Caballé**. I vaig pensar, amb un somriure, que possiblement la seva recreació vocal de *Luisa Miller* segueix sent la millor. I ho sabem tots. Inclosa la mateixa **Sondra Radvanovksy** que en la roda de premsa no es va poder estar d'anomenar-la.